

Ενότητα 8^η: Η Αριστερά από το Μεσοπόλεμο μέχρι σήμερα

Σπύρος Μαρκέτος, Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

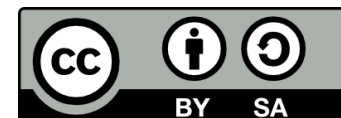

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η Αριστερά απέναντι στο φασισμό
2. Η κινεζική κομμουνιστική επανάσταση
3. Η νέα Αριστερά του 1968
4. Τα κινήματα της νέας Αριστεράς

Σκοποί ενότητας

- Η παρουσίαση των βασικών πολιτικών τακτικών της αριστεράς απέναντι στην άνοδο του φασισμού στην Ευρώπη του 20^{ού} αιώνα.
- Η εξέταση της σημασίας των εξεγέρσεων του 1968 ως τομή για την πολιτική δράση της αριστεράς.
- Η εξοικείωση με βασικούς πολιτικούς όρους όπως η «αλλοτρίωση», το «Λαϊκό Μέτωπο», και τα «κοινά» (commons).

Ανακεφαλαίωση

- Βασικές τάσεις και ζητήματα που αναδείχθηκαν στο εσωτερικό του σοσιαλιστικού κινήματος, από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι το Μεσοπόλεμο:
 - Το αγροτικό ζήτημα
 - Το οργανωτικό ζήτημα (κόμμα μαζών ή κόμμα επαγγελματιών επαναστατών;)
 - Σοσιαλισμός σε μία χώρα ή παγκόσμια επανάσταση;
 - Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: χωνευτήρι εθνικής ενότητας ή σφαγείο των λαών;
 - Το γυναικείο ζήτημα: κεντρικό ή δευτερεύον;

Η αριστερά αντιμέτωπη με τον φασισμό

- Ένα ακόμη ζήτημα που αναδείχθηκε στο εσωτερικό του σοσιαλιστικού κινήματος μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν η αντιμετώπιση του φασισμού.
- Οι κλασικοί του μαρξισμού δεν είχαν φανταστεί πως θα μπορούσε να υπάρξει μαζική κινητοποίηση των λαϊκών στρωμάτων ενάντια στα ταξικά τους συμφέροντα.
- Ο φασισμός αποτελεί ιστορική καινοτομία του 20ού αιώνα, καθώς για πρώτη φορά έχουμε οργανωμένη μαζική λαϊκή κινητοποίηση σε αντιδραστική κατεύθυνση.

Ατομικό και συλλογικό συμφέρον

- Συνήθως υπάρχει απόκλιση μεταξύ των άμεσων ατομικών και των συλλογικών συμφερόντων. Τα συλλογικά συμφέροντα είναι πιο δύσκολο να γίνουν αντιληπτά από το άτομο – σε πολλές περιπτώσεις τα μέλη των κατώτερων τάξεων θεωρούν πως δεν έχουν κοινά συλλογικά συμφέροντα, είτε ότι έχουν κοινά συμφέροντα με αυτούς που τα καταπιέζουν κι εκμεταλλεύονται.

Για παράδειγμα, ενώ σήμερα ένα μέρος της αριστεράς υποστηρίζει πως η διαγραφή του χρέους είναι προς όφελος της κοινωνικής πλειοψηφίας, το αίτημα αυτό δεν έχει καταφέρει να κινητοποιήσει τις μάζες. Ωστόσο, ήδη πριν από τη κρίση είχε παρουσιασθεί το ζήτημα με τα χρέη των ΠΑΕ και το αίτημα διαγραφής αυτών των χρεών είχε οδηγήσει σε μαζικές πορείες (πχ για τη διαγραφή του χρέους του ΠΑΟΚ στη Θεσσαλονίκη). Σε αυτή τη περίπτωση μέρος των πολιτών έβλεπαν τον εαυτό τους ως οπαδό παρά ως πολίτη.

Αλλοτρίωση

- Ο Μαρξ ονομάζει αυτό το φαινόμενο αλλοτρίωση: πολύ χονδρικά, βλέπουμε τον εαυτό μας μέσα από τα μάτια κάποιων άλλων, και δρούμε για την εξυπηρέτηση ξένων προς εμάς συμφερόντων. Στον καπιταλισμό κρίσιμη είναι η ταξική αλλοτρίωση, που κάνει τους εργαζόμενους να βλέπουν την ίδια τη ζωή τους μέσα από το πρίσμα των εκμεταλλευτών τους.
- Το ρόλο αυτού του πρίσματος επιτελούν σήμερα τα ΜΜΕ προς όφελος των κυρίαρχων τάξεων. Παλαιότερα το ρόλο αυτό επιτελούσε κυρίως η εκκλησία.

Η αριστερά αντιμέτωπη με τον φασισμό (2)

- Τη δεκαετία του 1920-30 οι μαρξιστές έρχονται αντιμέτωποι με τον φασισμό. Σχεδόν αμέσως παρουσιάζουν και τις πρώτες θεωρητικές επεξεργασίες του φαινομένου. Οι σοσιαλιστές και οι κομμουνιστές αποτελούν τον πρώτο πολιτικό χώρο που ασχολήθηκε σοβαρά με την αντιμετώπιση του φασιστικού φαινομένου (σε αντίθεση με τους φιλελεύθερους και τους συντηρητικούς).

Σοσιαλδημοκρατία και φασισμός

- Στο ζήτημα της αντιμετώπισης του φασισμού οι κομμουνιστές και οι σοσιαλδημοκράτες δεν έχουν ενιαία απάντηση. Σε γενικές γραμμές οι σοσιαλδημοκράτες ήταν πιο χαλαροί απέναντι στον φασισμό, καθώς δεν αισθάνονταν ότι κινδυνεύουν τόσο όσο οι κομμουνιστές. Ωστόσο καταδιώχθηκαν αμέσως μετά τους κομμουνιστές με το ίδιο μένος (πχ το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ιταλίας καταδιώχθηκε άγρια από τον Μουσολίνι).
- Σε Γερμανία και Ουγγαρία οι σοσιαλδημοκράτες αποτελούσαν μια «νόμιμη αντιπολίτευση» στα φασιστικά καθεστώτα, είχαν δηλαδή την ανοχή του καθεστώτος όσο αυτό καταδίωκε τους κομμουνιστές.

Το Λαϊκό Μέτωπο

- Μια τακτική που δοκίμασε η αριστερά απέναντι στον φασισμό ήταν να τον αγνοεί. Θεωρώντας ως βασικό πρόβλημα τον καπιταλισμό, κάποιοι σοσιαλιστές νόμιζαν πως η ανατροπή του συστήματος θα σήμαινε αυτόματα και τη νίκη επί του φασισμού.
- Άλλοι επιδίωξαν συστράτευση όλων των πολιτικών δυνάμεων ενάντια στους φασίστες. Αυτή ήταν η τακτική του Λαϊκού Μετώπου της Γ' Διεθνούς από το 1935 και έπειτα.

Το Λαϊκό Μέτωπο (2)

- Στη πράξη αυτή η τακτική απέτυχε πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: στην Ισπανία, όπου εφαρμόστηκε, ανάγκαζε σε αυτολογοκρισία τις πιο ριζοσπαστικές μερίδες, αποξενώνοντας έτσι μεγάλα κομμάτια των μαζών. Για να μη δυσαρεστήσει τους μικροϊδιοκτήτες και μικροεργοδότες, η ισπανική δημοκρατική κυβέρνηση του εμφυλίου πολέμου εναντίον του Φράνκο σταμάτησε τα ριζοσπαστικά πειράματα κοινοκτημοσύνης των εργατών και χωρικών (σε Βαρκελώνη, Ανδαλουσία και αλλού).
- Στην Ισπανία του 1936-39 το αποτέλεσμα ήταν να αποξενωθούν από τον αντιφασιστικό αγώνα μεγάλα τμήματα των μαζών, που ήθελαν ριζοσπαστικές αλλαγές («γη και ελευθερία») και όχι να αγωνιστούν για τη διατήρηση μιας αστικοδημοκρατικής κυβέρνησης.

Ο «σοσιαλφασισμός»

- Πριν από τη τακτική του Λαϊκού Μετώπου υπήρχε η τακτική του μη - μετώπου: η απόρριψη όλων των πολιτικών συνεργασιών από τους κομμουνιστές, που αντιμετώπιζαν όλες τις δυνάμεις εξίσου εχθρικά με τους φασίστες. Η πολιτική αυτή ήταν καρπός της θεωρίας του σοσιαλφασισμού, που ουσιαστικά βάφτιζε φασιστική κάθε πολιτική δύναμη πέραν των κομμουνιστών (π.χ. οι αγροτιστές -> αγροτοφασίστες, οι σοσιαλδημοκράτες -> σοσιαλφασίστες, οι ναζί -> χιτλεροφασίστες κοκ).
- Η πλήρης αποτυχία της πολιτικής των μηδενικών συνεργασιών οδήγησε τη Κομμουνιστική Διεθνή να αλλάξει τακτική και να υιοθετήσει αυτή των Λαϊκών Μετώπων το 1935, την οποία και εφαρμόζει μέχρι το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Το Λαϊκό Μέτωπο (3)

- Παρά τη μικρή επιτυχία των Λαϊκών Μετώπων στο Μεσοπόλεμο, στη διάρκεια του πολέμου η τακτική αυτή οδήγησε στη συμμαχία ΕΣΣΔ, Βρετανίας και ΗΠΑ που νίκησε τον φασισμό.
- Με τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι αριστερές δυνάμεις, που είχαν πρωτοστατήσει και στα αντάρτικα και σε όλες τις μορφές αντίστασης, βγαίνουν σημαντικά ενισχυμένες. Το 1945 οι κομμουνιστικές δυνάμεις ελέγχουν την ΕΣΣΔ και όλη τη κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Η κινεζική κομμουνιστική επανάσταση

- Το 1949 κερδίζει η μεγαλύτερη κομμουνιστική επανάσταση μέχρι σήμερα, η επανάσταση του Μάο στην Κίνα.
- Η νίκη των κομμουνιστών στη Κίνα ήταν απροσδόκητη. Δεν είχαν ιδιαίτερη στήριξη από την ΕΣΣΔ, ενώ όταν γίνονταν οι διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία του ΟΗΕ το 1945, οι μεγάλες δυνάμεις επέμεναν να συγκαταλεχθεί και η Κίνα στο Συμβούλιο Ασφαλείας θεωρώντας ότι θα την είχαν υπό τον έλεγχό τους, έχοντας έτσι υπεροχή 4 προς 1 (Αγγλία, Γαλλία, ΗΠΑ, Κίνα εναντίον ΕΣΣΔ).

Η κινεζική κομμουνιστική επανάσταση (2)

- Η νίκη της Κινεζικής Επανάστασης σηματοδοτεί και το θρίαμβο μιας διαφορετικού τύπου αριστεράς.
- Το κόμμα του Μάο Τσε Τουνγκ ήταν το πρώτο μη Δυτικό κομμουνιστικό κόμμα που έπαιρνε την εξουσία. Ένωσε την κουλτούρα του ΚΚ με πολύ παλαιότερες ντόπιες παραδόσεις και με τους αγώνες των φτωχών ή ακτημόνων αγροτών. Στον μη Δυτικό κόσμο ο κομμουνισμός εμφανίζεται τώρα ως δρόμος προς την οικονομική ανάπτυξη και την εξασφάλιση εθνικής ανεξαρτησίας.

Αντιαποικιοκρατικές Επαναστάσεις

- Αντιαποικιοκρατικές επαναστάσεις ακολούθησαν στις χώρες του λεγόμενου «Τρίτου Κόσμου», χωρίς να κατορθώσουν όμως να φτιάξουν μη καπιταλιστικές κοινωνίες (εξαίρεση αποτελεί η επανάσταση στην Κούβα).
- Στη πλειοψηφία των περιπτώσεων, μετά τη νίκη των επαναστάσεων αυτών οι ηγέτες τους ποδηγετούνταν και ζεύονταν στο άρμα της Δύσης (συνήθως με τη Δύση να διατηρεί τον οικονομικό έλεγχο και μετά το τέλος των αποικιοκρατιών).

π.χ. χώρες της υποσαχάριας Αφρικής ανεξαρτητοποιήθηκαν εθνικά, διατηρώντας όμως ως νόμισμα το γαλλικό φράγκο, και ως εκ τούτου την εξάρτησή τους από γαλλικές πρώην αποικιοκρατικές εταιρίες.

Νότια Αφρική

Το τελευταίο τέτοιο παράδειγμα στην αφρικανική ήπειρο είναι η Νότια Αφρική, όπου το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο (ANC) κατέλυσε το απαρχαίντ με μεγάλους αγώνες, αλλά έπειτα δεν απαλλοτρίωσε τον πλούτο που είχαν συσσωρεύσει οι λευκοί και μάλιστα εφάρμοσε νεοφιλελεύθερες πολιτικές. Αποτέλεσμα να υπάρχουν μέχρι σήμερα τεράστιες διακρίσεις εις βάρος των φτωχών μαύρων της Νότιας Αφρικής, παρά την κατάκτηση τυπικά ίσων νομικών δικαιωμάτων.

Η τομή των εξεγέρσεων του 1968

- Η επιρροή των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών κομμάτων δημιουργεί μέχρι και το 1970 μια κουλτούρα του συνανήκειν στους εργαζόμενους. Οι εργάτες νιώθουν μέρος της εργατικής τάξης και είναι υπερήφανοι για τον εαυτό τους – δε νιώθουν μειονεκτικά απέναντι στους αστούς.
- Το 1968 η εξέγερση του γαλλικού Μάη αποτελεί κίνημα -τομή που εξαπλώνεται σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, αλλά και σε Αμερική, Ασία κλπ. Ο Ιμμάνουελ Βαλλερστάιν μιλά για την «παγκόσμια επανάσταση του 1968», η οποία αποτέλεσε ιστορική τομή.

Η νέα αριστερά του '68

- Το κίνημα ενισχύει την αριστερά αλλά ταυτόχρονα τη διασπάζει σε δύο αντίπαλες πτέρυγες. Στη μία πτέρυγα βρίσκονται οι παλιοί αντίπαλοι, κομμουνιστές και σοσιαλδημοκράτες, στην άλλη η λεγόμενη «νέα αριστερά».
- Η νέα αριστερά προωθεί στις ανεπτυγμένες χώρες ζητήματα που έχουν να κάνουν κυρίως με την καθημερινότητα και την ποιότητα ζωής (π.χ. φεμινισμός, αντιαυταρχική μάθηση, αντικουλτούρα, οικολογία).
- Τα μέλη της νέας αριστεράς προκρίνουν διαφορετικά μοντέλα οργάνωσης από τα έντονα ιεραρχικά μοντέλα της «παλιάς» αριστεράς (τη γραφειοκρατική δομή τους). Η νέα αριστερά είναι αντιαυταρχική και αντιτίθεται στη συγκρότηση ιεραρχικής οργάνωσης.

Η νέα αριστερά του '68 (2)

- Τα νέα αριστερά κινήματα παλεύουν για να φτιάξουν προπλάσματα της νέας κοινωνίας μέσα στην καπιταλιστική. Για παράδειγμα, οργανώνουν συνεταιρισμούς, κομμούνες, εναλλακτικά σχολεία. Παύουν όμως και να είναι προσηλωμένα στο στόχο της ανατροπής των καπιταλιστικών κυβερνήσεων, της κατάληψης της εξουσίας και της κατάργησης των εκμεταλλευτικών οικονομικών σχέσεων.
- Διεκδικούν το δικαίωμα οι άνθρωποι να νοηματοδοτούν και να οργανώνουν οι ίδιοι τη ζωή τους.
- Ήρθαν γρήγορα σε αντιπαράθεση με τα εργατικά κινήματα – η νέα αριστερά ήταν κατά κύριο λόγο «αριστερά μικροαστών», και τα μέλη της ήταν σε μεγάλο βαθμό νέοι, γόννοι μεσαίων στρωμάτων.

Η νέα αριστερά του '68 (3)

- Στην Ελλάδα τέτοια χαρακτηριστικά είχε το πρόσφατο κίνημα των Αγανακτισμένων το 2011.
- Άλλα σύγχρονα παραδείγματα είναι οι κοινωνικοί συνεργατικοί χώροι, που αποτυπώνουν προσπάθειες δημιουργίας θυλάκων διαφορετικών κοινωνικών σχέσεων «εδώ και τώρα».

Η νέα αριστερά του '68 (4)

- Η «επαναδιακδίκηση των κοινών» από τις περιφράξεις που οδηγούν στην καπιταλιστική ιδιοποίηση αδυνατεί ωστόσο να δώσει συνολική απάντηση στο κοινωνικό πρόβλημα, καθώς δεν έρχεται σε άμεση ρήξη με το καπιταλιστικό σύστημα.
- Χακίμ Μπέι (Hakim Bey): ένας από τους θεωρητικούς της νέας αριστεράς, μιλάει για «προσωρινά απελευθερωμένες ζώνες».

Ο νεοφιλελευθερισμός

- Ως απάντηση στα κινήματα του '68 δημιουργούνται αστικές αντισυσπειρώσεις (όπως η Λέσχη της Ρώμης). Μετά το 1970 μπαίνουμε στη περίοδο του νεοφιλελευθερισμού και την αρχή της καπιταλιστικής επίθεσης στα κοινωνικά και δημοκρατικά δικαιώματα.
- George Kaffentzis: «Mormons in Space» - άρθρο που υποστηρίζει πως ο καπιταλισμός καλλιεργεί χαρακτηριστικά θρησκευτικού φονταμενταλισμού στη βάση του. Σύμφωνα με τον Kaffentzis, το πολιτισμικό πρότυπο του καπιταλισμού είναι οι αμερικανοί φονταμενταλιστές μορμόνοι και όχι οι φιλελεύθεροι.

Ιμμάνουελ Βάλλερσταϊν

- Γεννήθηκε το 1930 στη Νέα Υόρκη. Σπούδασε κοινωνιολογία στο Πανεπιστήμιο Columbia της Νέας Υόρκης. Από το 2000 είναι επίτιμος καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Yale.
- Το 1974 εκδίδει τον πρώτο τόμο του έργου του *The Modern World System*, το οποίο και θα τον καταστήσει εξαιρετικά σημαντικό ανανεωτή της νεομαρξιστικής σκέψης. Στην ίδια δεκαετία θα στρέψει το ενδιαφέρον του στη μελέτη των «αντισυστημικών» κινημάτων, όρος που πλάστηκε από τον ίδιο.
- Υποστηρίζει πως το 1968 από τη μια πλευρά έφερε την ενίσχυση της αριστεράς, από την άλλη οδήγησε στον κατακερματισμό της.

Αριστερά και διασπάσεις

- Οι διασπάσεις δεν είναι καινούργιο φαινόμενο για την αριστερά. Συνήθως μάλιστα, μετά τη διάσπαση, το ένα μέρος μετατοπίζεται σε εξαιρετικά συντηρητικές θέσεις.

π.χ. στην Ελλάδα, στη περίοδο του Εθνικού Διχασμού, κάποιες από τις εφημερίδες που τοποθετήθηκαν υπέρ του βασιλιά ήταν παλιότερα αριστερές εφημερίδες.

Κορνήλιος Καστοριάδης

- Ο Κορνήλιος Καστοριάδης (1922 – 1997) ήταν έλληνας φιλόσοφος, οικονομολόγος και ψυχαναλυτής. Συγγραφέας του έργου *Η Φαντασιακή Θέσμιση της Κοινωνίας*, διευθυντής σπουδών στην Σχολή Ανωτέρων Σπουδών Κοινωνικών Επιστημών του Παρισιού από το 1979, και φιλόσοφος της αυτονομίας.
- Ο Καστοριάδης αποτελεί κομμάτι της «νέας αριστεράς».

Το '68 ως ιστορική τομή

- Η νέα αριστερά είχε μια σειρά επιτυχιών, καθώς κατάφερε να συνδεθεί με κοινωνικά κινήματα. Μετά το 1968 σημειώνεται μια εντυπωσιακή αναζωογόνηση των κοινωνικών κινημάτων σε όλη την Ευρώπη. Μολαταύτα από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα η πραγματική θέση των εργαζομένων σταδιακά χειροτερεύει.
- Σύμφωνα με τον Βάλλερσταϊν, το 1970 σηματοδοτεί την είσοδο του καπιταλιστικού κοσμοσυστήματος στη τερματική του κρίση. Σε αυτή τη φάση το σύστημα δεν έχει πια περιθώρια για παραχωρήσεις (όπως ο κεϋνσιανός συμβιβασμός μετά τον Β΄ Π.Π.)
- Έτσι ο φιλελευθερισμός παύει να είναι η ηγεμονεύουσα ιδεολογία και ξαναέρχεται στο προσκήνιο η σύγκρουση μεταξύ συντηρητισμού και ριζοσπαστισμού.

Πάλη των τάξεων

Πάλη των τάξεων: στον αγώνα για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους, οι κοινωνικές μερίδες συγκροτούνται σε κοινωνικές τάξεις, που έχουν δομικά διαφορετικές θέσεις στη διαδικασία της παραγωγής και αναπόδραστα συγκρούονται μεταξύ τους, καθώς οι κάτοχοι κεφαλαίου (καπιταλιστές) εκμεταλλεύονται τους πολλούς που ζουν από την εργασία τους (προλεταριάτο). Οι κοινωνικές εξελίξεις είναι αποτέλεσμα της διαλεκτικής της σύγκρουσης κυρίως των δύο βασικών αυτών τάξεων.

Το '68 και η Ανατολική Ευρώπη

Το 1968 τα επαναστατικά κύματα εξαπλώνονται σε όλη την Ευρώπη, ξεπερνώντας το πολιτικό διαχωρισμό Δύσης – Ανατολής. Εξεγέρσεις γίνονται και σε μια σειρά χωρών του «ανατολικού μπλοκ», από αριστερή κατά βάση σκοπιά, απαιτώντας από το καθεστώς να εφαρμόσει τις κοινωνικές του εξαγγελίες.

Η Αριστερά στις Η.Π.Α.

Στις ΗΠΑ υπήρχαν δυναμικά σοσιαλιστικά κινήματα τα οποία κατέστειλε άγρια το καθεστώς στις αρχές του 20ού αιώνα. Τα κινήματα επανέρχονται επί Ρούσβελτ με τη πολιτική του New Deal, που θεωρούσε ότι η μέτρια ενίσχυση του εργατικού κινήματος εξασφαλίζει την καπιταλιστική σταθερότητα. Συνολικά όμως η αμερικάνικη αριστερά παραμένει αδύναμη.

Αριστερά κινήματα στις ΗΠΑ

- Τη περίοδο του '60-'70 τα κινήματα της αριστεράς στις ΗΠΑ αφορούν κυρίως ζητήματα πολιτικών ελευθεριών και δικαιωμάτων.
- Κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα (Civil rights movement): οι μαύροι των ΗΠΑ ζούσαν σε καθεστώς απαρτχάιντ μέχρι το 1970, και δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα, όπως συνέβαινε και στη Νότια Αφρική. Η αριστερά επικέντρωσε στο ζήτημα της ισότητας μαύρων – λευκών.
- Υπήρχαν επίσης συνδικαλιστικά κινήματα, τα οποία όμως μερικές φορές μετατρέπονταν σε μαφιόζικου τύπου οργανώσεις.
- Σημαντικό κίνημα ήταν και το αντιπολεμικό κίνημα, που με αφορμή τον Πόλεμο του Βιετνάμ έβαλε φραγμό στην ιμπεριαλιστική επιθετικότητα των ΗΠΑ και κατέργησε την στρατιωτική θητεία.

Αριστερά κινήματα στις ΗΠΑ (2)

- Τα πιο σύγχρονα κινήματα της νέας αριστεράς στις ΗΠΑ ήταν αυτά εναντίον της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης τη δεκαετία του 1990, και πιο πρόσφατα το κίνημα Occupy Wall Street.
- Μαύροι Πάνθηρες: ριζοσπαστικό κίνημα των μαύρων της Αμερικής που προσπάθησε να πολιτικοποιήσει τη μαύρη νεολαία. Καταδιώχθηκε αμείλικτα, και η ηγεσία του εκτελέστηκε από το FBI.

Κίνημα Πελίτι

- Στην Ελλάδα κληρονόμοι της νέας Αριστεράς είναι κινήματα όπως λόγω χάρη το Πελίτι: κίνημα που συγκεντρώνει σπόρους άγριων ποικιλιών φυτών, ενάντια στις πανίσχυρες πολυεθνικές εταιρείες τροφίμων, και μάλιστα με τις ευλογίες του πατριάρχη Βαρθολομαίου.
- Το κίνημα αυτό είναι σε σύγκρουση με τις εταιρείες τυποποιημένων σπόρων. Η πρακτική του είναι αριστερή, παρά το γεγονός ότι τα μέλη του κινήματος δεν αυτοπροσδιορίζονται αναγκαστικά ως αριστεροί.

Τα commons

- Ζήτημα των κοινών (commons): κινήσεις/κινήματα που υποστηρίζουν πως μια σειρά αγαθά είναι κοινά για όλους. Πρόκειται για αγαθά όπως ο αέρας, το νερό της θάλασσας, η πληροφορία, η συσσωρευμένη γνώση των κοινωνιών κα. Κάποια κοινά μπορούν να είναι κοινόχρηστα ή να βρίσκονται υπό καθεστώς δημόσιας ιδιοκτησίας (ρεύμα, νερό κλπ). Το κίνημα αυτό αντιτίθεται στις προσπάθειες ιδιωτικοποίησης των αγαθών (περιφράξεις) και επίσης επιδιώκει τη δημιουργία νέων κοινών.
- Αυτόνομοι μαρξιστές θεωρητικοί όπως ο Τζωρτζ Καφέντζης και η Σίλβια Φεντερίτσι υποστηρίζουν ότι η ύπαρξη των κοινών μερικές φορές βοηθάει στη λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος, καθώς μειώνει το κόστος της εργατικής δύναμης (είναι φτηνότερη η αναπαραγωγή της).

Τα commons (2)

- Ο Μαρξ υποστήριζε πως ο εργατικός μισθός ορίζεται από την ταξική πάλη στο ύψος περίπου του κόστους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης.
- Από αυτή τη σκοπιά, η ύπαρξη δωρεάν αγαθών παίρνει και τη μορφή άμεσης επιδότησης των εργαζόμενων. Ο εργαζόμενος που έχει δωρεάν μεταφορές, ρεύμα, νερό, πρόσβαση στα πολιτισμικά αγαθά κλπ χρειάζεται λιγότερα χρήματα για την αναπαραγωγή του.

Τα commons (3)

- Ο Βάλλερσταϊν θεωρεί ότι το κεφάλαιο πληρώνει στην εργατική τάξη λιγότερο από το κόστος αναπαραγωγής της.
- Στον σύγχρονο καπιταλισμό λοιπόν η εργατική τάξη αναπαράγεται χάρη στον δανεισμό, είτε με την εκμετάλλευση εργασίας που αποσπάται από τη καπιταλιστική περιφέρεια (πχ η οικιακή εργασία των γυναικών, συζύγων/μητέρων κλπ).
- Συνεπώς από μια άποψη η ύπαρξη μικρών ιδιοκτησιών συμφέρει τον καπιταλισμό, καθώς η προλεταριοποίηση της εργασίας τελικά αυξάνει το κόστος αναπαραγωγής της.

Βιβλιογραφία

1. Geoff Eley, *Σφυρηλατώντας τη δημοκρατία: Ιστορία της Ευρωπαϊκής Αριστεράς 1923 - 2000*, μετάφραση Θανάσης Κατσικερός, εισαγωγή-επιμέλεια Σπύρος Μαρκέτος, Σαββάλας, Αθήνα 2010.
2. Γεώργιος Β. Λεονταρίτης, *Το ελληνικό σοσιαλιστικό κίνημα κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο*, Εξάντας 1978.
3. Αντώνης Λιάκος, *Η Σοσιαλιστική Εργατική Ομοσπονδία Θεσσαλονίκης (Φεντερασιόν) και η Σοσιαλιστική Νεολαία. Τα καταστατικά τους*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής
4. Αντώνης Λιάκος, *Εργασία και πολιτική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας και η ανάπτυξη των κοινωνικών θεσμών*. Αθήνα: Ιδρυμα Ερευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος 1993.

Βιβλιογραφία (2)

5. Αντώνης Λιάκος, *«Οι δυνατότητες πρόσληψης του μαρξισμού στην Ελλάδα το 19ο αιώνα»*, στο Γιώργος Β. Δερτιλής, Κώστας Κωστής (επιμ.), *Θέματα νεοελληνικής ιστορίας (18ος-20ός αιώνας)*, Σάκκουλας, Αθήνα, Κομοτηνή 1991.
6. Σπύρος Μαρκέτος, *«Η ελληνική αριστερά»*, στο Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα: Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, τ. Β2, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2003
7. Σεραφείμ Μάξιμος, *Κοινοβούλιο ή δικτατορία; Θεσσαλονίκη: Μ. Τριανταφύλλου και Σια 1930.*
8. Αβραάμ Μπεναρόγια. *Η πρώτη σταδιοδρομία του ελληνικού προλεταριάτου. Αθήνα: Κομμούνα 3 1986*

Βιβλιογραφία (3)

9. Παναγιώτης Νούτσος, *Η σοσιαλιστική σκέψη στην Ελλάδα*. Αθήνα: Γνώση.
10. Αλέξανδρος Παπαναστασίου, *Μελέτες, Λόγοι, Αρθρα*, πρόλογος Κωνσταντίνος Τριανταφυλλόπουλος, επιμέλεια Ξενοφών Λευκοπαρίδης, τ. Α'-Β'. Αθήνα: ΜΙΑΤΕ 3 1988.
11. Παντελής Πουλιόπουλος, *Κείμενα*. Αθήνα: Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη 1979.
12. Παντελής Πουλιόπουλος, *Πόλεμος κατά του πολέμου*, Διεθνής Βιβλιοθήκη 1976.
13. Δημήτριος Πουρνάρας, *Ιστορία του αγροτικού μας κινήματος*, Αθήνα 1931.

Βιβλιογραφία (4)

14. Ρένα Σταυρίδου-Πατρικίου, *Ο Γ. Σκληρός στην Αίγυπτο. Σοσιαλισμός, δημοτικισμός και μεταρρύθμιση*. Αθήνα: Θεμέλιο 1988.
15. Σπάρτακος. *Αριστερή αντιπολίτευση του ΚΚΕ. Κείμενα 1928*. Αθήνα: Ουτοπία, χ.χ. [1982].
16. Σπάρτακος. *Κείμενα 1930-1932*, Αθήνα: Ουτοπία 1986.
17. Δημήτρης Α. Στρατής, *40 χρόνων αγώνες των ελλήνων σιδηροδρομικών. 1905-1945*. Αθήνα 1959.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρκέτος Σπύρος, «Ο σοσιαλισμός στην Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα. Η αριστερά από τον μεσοπόλεμο μέχρι σήμερα». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

